

Programa

Processos Psicològics Bàsics

9 crèdits

Codi 1425

Curs 2004/05

Professor: Dr. Jordi Pich i Solé

Departament de Psicologia

Index

- I. Presentació de l'assignatura
  - II. Objectius del curs i avaluació de la part teòrica
  - III. Modalitats de crèdits pràctics
  - IV. Temari
  - V. Bibliografia
- Annex. Fitxes de les pràctiques de la modalitat A

Tutories

Lloc: Edifici Guillem Cifre de Colonya, despatx A-208

Telèfon: 971 173080

Dies:

Dimarts 11-12 h.

Dimecres 9.30-11 h.

Dijous 11-13.30 h.

Correu electrònic: jpich@uib.es

I. PRESENTACIÓ DE L'ASSIGNATURA

Aquesta assignatura té caràcter d'introducció a la Psicologia i pretén facilitar la ubicació de l'alumne de primer curs en aquesta disciplina.

En ella la conducta humana es planteja com la resultant d'un conjunt de mecanismes psíquics que la regulen coneguts com a processos psicològics bàsics. Aquests estan vinculats a la consciència fenomènica i són assequibles per tant en certa mesura a la introspecció mental.

Al llarg del temari es presenten i defineixen aquestes funcions cognitives i afectives que estructuraven les accions humanes i permeten alhora donar sentit a la pròpia conducta i a la dels altres. Resten excloses però les conductes apreses de manera associativa car el condicionament ja és objecte d'una assignatura completa en aquest primer curs.

El curs comença presentant la diversitat dels corrents teòrics i de metodologies que integren avui la Psicologia com a disciplina, la multiplicitat de camps de recerca en què s'escampa la investigació psicològica i també l'increment espectacular en les darreres dècades de les aplicacions professionals que suposen la participació de la figura del psicòleg.

Tot seguit s'ofereix a l'alumne una orientació sobre l'ús i el sentit dels conceptes més comuns en Psicologia, bo i plantejant els diversos nivells d'anàlisi de la conducta - biològic, social i individual- junt amb els trets diferenciadors del coneixement psicològic.

Finalment, un capítol dedicat a l'activitat conscient - entesa com aquella dimensió fenomènica de la ment accessible a la introspecció- serveix per presentar i definir les principals funcions psicològiques o processos bàsics. Primer els processos cognitius subjacents a la noció d'intel·ligència humana (pensament i llenguatge més atenció, percepció i memòria) i després els processos afectius que determinants del concepte de personalitat (emocions i motivacions).

II. OBJECTIUS DEL CURS I AVALUACIÓ DE LA PART TEÒRICA

- Formular els principals problemes epistemològics en Psicologia bo i relacionant-los amb la tradició filosòfica i amb la investigació científica.
- Reconèixer l'existència i l'objecte d'estudi de les branques especialitzades.
- Delimitar l'especificitat del coneixement psicològic en relació a la dimensió biològica i socio-cultural de la conducta humana.

- Comprensió del significat i formes habituals d'ús dels principals conceptes de la Psicologia científica
- Coneixement dels processos psicològics bàsics i del seu paper com a mecanismes reguladors del comportament.
- Saber definir cada procés bàsic, les interaccions entre ells així com conèixer les primeres investigacions i teories formulades en cadascun.

Avaluació

Al final del primer quadrimestre hi haurà una prova alliberatòria amb 30 preguntes de test. El darrer dia del curs n'hi haurà una altra igualment alliberatòria sobre la resta del programa.

Qui hagi suspès una o les dues parts podrà anar a l'examen de juny, que constarà de 50 preguntes de test relacionades amb tot el temari.

També podrà examinar-se el mateix dia qui havent aprovat l'assignatura per parcials vulgui millorar nota. En aquest cas haurà de desenvolupar el tema que se li proposi. Cas de respondre malament aquest tema la nota final serà de 5.

No es concedirà la nota obtinguda a l'examen final fins que l'estudiant presenti les fitxes o informes corresponents a les activitats pràctiques segons les instruccions que s'especifiquen en l'apartat que ve a continuació.

III. MODALITATS DE CRÈDITS PRÀCTICS

Els crèdits de les pràctiques contemplen quatre tipus d'activitats de les quals l'alumne n'haurà d'escollir obligatòriament una:

- *Modalitat A.* Anàlisi, discussió i recensió de documents videogràfics relatius a diferents temes del programa que s'exhibiran al llarg del curs.
- *Modalitat B.* Treballs empírics proposats directament pel professor i referits a algun dels processos psicològics estudiats en l'assignatura.
- *Modalitat C.* Treballs teòrics relacionats amb el temari del curs.
- *Modalitat D.* Exposició a classe d'una de les obres de lectura complementària que figuren a la bibliografia d'aquest programa.

En la modalitat A (documents videogràfics) cal lliurar a final de curs una fitxa per cadascun dels documents. Per a la seva elaboració s'ofereix un annex amb els principals continguts a desenvolupar.

En la B (treball empíric) s'ha de lliurar una memòria del treball realitzat i assistir obligatòriament a les diverses reunions de seguiment del treball que es convoquin.

La C (treball teòric) requereix presentar abans de desembre una fitxa amb el tema escollit i els membres del grup que el faran (màxim quatre estudiants). A final de curs tots els membres del grup han de convenir una hora de tutoria per lliurar el treball i discutir els resultats amb el professor.

La modalitat D (exposició bibliogràfica) consisteix en l'exposició oral a classe de l'obra o obres treballades. Cal també lliurar una breu recensió de la mateixa a final de curs.

Avaluació de les pràctiques

Llevat de treballs excepcionals, la modalitat A no pujarà la nota final. La B pot pujar fins un màxim de 2 punts, la C fins un màxim d'1 punt mentre que la D incrementarà 0.5 punts.

Tots aquests possibles increments s'aplicaran sempre i quan s'arribi a la qualificació de 5 a l'examen final, conservant aquest increment per setembre si es suspèn al juny.

IV. TEMARI

I- LA PSICOLOGIA COM A OBJECTE D'ESTUDI I COM A PROFESSIÓ

- 1.1. La constitució de la Psicologia com a disciplina universitària
- 1.2. El dilema inicial: ciència de la vida mental o ciència de la conducta observable
- 1.3. Les escoles psicològiques: panorama actual
- 1.4. Àrees de coneixement acadèmic, perfils professionals i futur diploma europeu

II- PRINCIPALS CONCEPTES PSICOLÒGICS I NIVELLS D'ANÀLISI DE LA CONDUCTA

- 2.1. Psicologia natural i principals constructes de la psicologia científica
- 2.2. Els nivells d'anàlisi de la conducta humana: biològic, social i psicològic

III- ORIGEN I FUNCIO DE L'ACTIVITAT MENTAL

- 3.1. Indicis de l'activitat conscient en la conducta dels mamífers
- 3.2. La triada llenguatge/cervell/cultura en l'articulació de la consciència humana
- 3.3 Els pacients amb el cervell dividit quirúrgicament i els "tres móns" de Popper
- 3.4. Classificacions actuals dels processos psicològics

IV- ELS PROCESSOS COGNITIVUS

- 4.1. Models atencionals i característiques del processament perceptiu
- 4.2. La memòria humana: estructures i processos
- 4.3. Les formes del pensament: formació de conceptes, representació mental i raonament
- 4.4. Aprenentatge i funcions del llenguatge humà

V- ELS PROCESSOS AFECTIUS: RESPOSTES EMOCIONALS I IMPULSOS

MOTIVACIONALS

- 5.1. Naturalesa de les emocions i els sentiments: classificació i bases biològiques
- 5.2. Universalitat de les expressions emocionals humanes i teories de l'emoció
- 5.3. La noció d'instint, les necessitats de supervivència i homeostasi
- 5.4. Impulsos o motivacions sense finalitat biològica

V. BIBLIOGRAFIA

Lectures bàsiques

- BRUNER, J. F. (1991). **Actos de significado. Más allá de la revolución cognitiva.** Madrid: Alianza editorial.
- BUTLER, G. & McMANUS, F. (1999). **Breve introducción a la psicología.** Madrid: Alianza Editorial.
- HUMPHREY, N. (1995). **La mirada interior.** Madrid: Alianza Editorial.
- MORIN, E. (2001). **Tenir el cap clar. Per organitzar els coneixements i aprendre a viure.** Barcelona: La Campana
- NEISSER, U. (1981). **Procesos cognitivos y realidad. Principios e implicaciones de la psicología cognitiva.** Madrid: Marova.
- RICHARDSON, K. (1991). **Para comprender la psicología.** Madrid: Alianza Editorial.
- RIVIÈRE, A. & NÚÑEZ, M. (1996). **La mirada mental.** Buenos Aires: Aique Grupo Editor

Manuales de consulta general

- BEST, J. B. (2001). **Psicología cognitiva.** Madrid: Paraninfo S. A.
- FERNÁNDEZ-ABASCAL, E., MARTÍN, M. & DOMÍNGUEZ, J. (2001). **Procesos Psicológicos.** Madrid: Pirámide.
- LEAHEY, T. H. (1998). **Historia de la psicología. Principales corrientes en el pensamiento psicológico.** Madrid: Prentice-Hall Iberia.
- SMITH, E., NOLEN-HOETSEMA, S., FREDRICKSON, B. & LOFTUS, G. (2003). **Introducción a la Psicología.** Madrid: Thomson Editores Spain
- WADE, C. & TAVRIS, C. (2003). **Psicología.** Madrid: Pearson Educación S. A

Lectures complementàries

- BARTLETT, F. C. (1995). **Recordar.** Madrid: Alianza Editorial.
- CASTILLA DEL PINO, C. (2000). **Teoría de los sentimientos.** Barcelona: Tusquets Editores
- HARRIS, P. L. (1992). **Los niños y las emociones.** Madrid: Alianza Editorial.
- HUMPHREY, G. (1973). **Psicología del pensamiento.** México: Editorial Trillas S. A.
- HUMPHREY, N. (1995). **Una historia de la mente.** Barcelona: Gedisa S. A.
- PINKER, S. (1995). **El instinto del lenguaje. Cómo crea el lenguaje la mente.** Madrid: Alianza Editorial.
- POPPER, K. R. & ECCLES, J. C. (1993). **El yo y su cerebro.** Barcelona: Labor Universitaria.

RICHARDSON, K. (1998). **Modelos de desarrollo cognitivo**. Madrid: Alianza Editorial.

RIVIÈRE, A. (1991). **Objetos con mente**. Madrid: Alianza Editorial.

ROCK, I. (1985). **Percepción**. Barcelona: Prensa Científica, S. A. Labor.

ROSSELLÓ, J. (1997). **Psicología de la atención**. Madrid: Ediciones Pirámide S. A.

SEARLE, J. R. (2000). **El misterio de la conciencia**. Barcelona: Paidós.

VIGOTSKI, L. S. (1988). **Pensament i llenguatge**. Vic (Barcelona): Eumo Editorial.

ANNEX: FITXES DE LES PRÀCTIQUES (MODALITAT A)

Aquesta modalitat de pràctiques consisteix en la presentació de cinc vídeos referits a diversos temes del programa seguida d'un debat a classe sobre el seu contingut.

A continuació es presenta la sinopsi de cada document així com la descripció dels objectius que l'alumne ha d'assolir i contestar a les fitxes (una per document).

1) "DOS ESTILS DE RECERCA".

Document de la Open University que contrasta la investigació psicològica de caràcter bàsic (efectes de l'alcohol sobre l'atenció) amb la recerca aplicada o tecnològica (millora de l'assistència mèdica estudiant alguns usos inadequats dels serveis d'urgències infantils per part dels pares).

Objectius de la pràctica:

- Delimitar les hipòtesis sobre les que s'articulen ambdues recerques.
- Diferenciar clarament els dos estils de recerca pel que fa al control i possibilitat de manipulació de les variables estudiades.
- Descriure el material i les condicions experimentals emprats per avaluar empíricament l'atenció del subjectes en la primera investigació.

2) "EL PODER DE LA MENT".

Documental elaborat per la BBC on es presenta la connexió de l'activitat cerebral amb aspectes concrets de la conducta i la ment humanes.

Objectius de la pràctica:

- Delimitar esquemàticament les diverses concepcions sobre el paper del cervell en la conducta.
- Instruments i tècniques més recents en l'estudi de l'activitat cerebral.
- Comentari personal arrel de la problemàtica "ubicació" de la consciència humana en el cervell.

3) "XIMPANZÉS A LA SELVA".

Reportatge sobre els treballs de camp de l'etòloga Jane Goodall sobre la conducta d'interacció i l'incipient ús d'instruments per part dels ximpanzés.

Objectius de la pràctica:

- Descripció de les pautes d'interacció que regeixen la conducta del grup.
- Descripció i comentari de les conductes que podem considerar "intel·ligents" en aquests animals.

- Especular de manera enraonada sobre les suposades semblances emocionals entre els ximpanzés i els humans.

4) "EL CAS JANE".

Reportatge periodístic a partir de documents videogràfics efectuats per l'equip de psicòlegs encarregat del tractament d'una nina trobada en estat de semi- abandonament als Estats Units, amb els esforços per dotar-la de les competències verbals originalment absents en el moment de trobar-la.

Objectius de la pràctica:

- Analitzar i sintetitzar les diverses disfuncions comportamentals que exhibeix la nina segons els processos psicològics alterats. En concret, descobrir els trastorns més significatius de l'emoció, motivació, pensament, llenguatge, memòria i percepció.
- Destacar la importància de la vida de relació emocional per un correcte desenvolupament cognitiu.
- Intentar una valoració crítica dels objectius i mètodes emprats per l'equip de psicòlegs en el tractament de la nina, així com de les decisions adoptades per les autoritats.

5) "KANZI".

Reportatge fet en un laboratori de Psicolingüística nord-americà sobre l'entrenament en la comunicació d'un exemplar de ximpanzé bonobo a través de signes presentats en un ordinador interactiu.

Objectius de la pràctica:

- Avaluar el nivell general de comunicació assolit per l'animal.
- Descobrir les estratègies emprades en l'entrenament.
- Delimitar els distints processos psicològics que participen en les habilitats pràctiques de comunicació exhibides per l'animal i que es posen de relleu en els diferents aprenentatges: comprendre instruccions verbals, recordar el contingut d'una conversa telefònica, manifestar desigs, jugar amb una màquina de marcians, etc.